TIESAS SPRIEDUMS (otrā palāta)

2022. gada 24. februārī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Darba laika organizēšana – Direktīva 2003/88/EK – 8. pants – 12. panta a) punkts – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 20. un 31. pants – Parastā nakts darba laika saīsināšana salīdzinājumā ar parasto dienas darba laiku – Publiskā un privātā sektora darba ņēmēji – Vienlīdzīga attieksme

Lietā C-262/20

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Rayonen sad Lukovit* (Lukovitas rajona tiesa, Bulgārija) iesniedza ar 2020. gada 15. jūnija lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2020. gada 15. jūnijā, tiesvedībā

VB

pret

Glavna direktsia "Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto",

TIESA (otrā palāta)

šādā sastāvā: pirmās palātas priekšsēdētājs A. Arabadžijevs [*A. Arabadjiev*], kas pilda otrās palātas priekšsēdētāja pienākumus, tiesneši I. Ziemele (referente), T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], P. Dž. Švīrebs [*P. G. Xuereb*] un A. Kumins [*A. Kumin*],

ģenerāladvokāts: Dž. Pitrucella [*G. Pitruzzella*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– VB vārdā – *V. Petrova*, advokāte,

– Vācijas valdības vārdā – *J. Möller* un *R. Kanitz*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *C. Valero* un *V. Bozhilova*, pārstāves,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2021. gada 2. septembra tiesas sēdē,

* Tiesvedības valoda – bulgāru.

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV 2003, L 299, 9. lpp.) 12. panta a) punktu, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 20. un 31. pantu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Glavna direktsia "Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto" kam Ministerstvo na vatreshnite raboti* ("Ugunsdrošības un civilās aizsardzības" galvenā pārvalde, kura ir piesaistīta Iekšlietu ministrijai, Bulgārija; turpmāk tekstā – ""Ugunsdrošības un civilās aizsardzības" galvenā pārvalde") ugunsdzēsības dienesta darbinieku VB un minēto pārvaldi par viņa nakts darba stundu uzskaiti un atlīdzināšanu.

Atbilstošās tiesību normas

Starptautiskās tiesības

3 Starptautiskās Darba organizācijas (SDO) 1990. gada 26. jūnija Konvencijas Nr. 171 par nakts darbu 8. pantā ir paredzēts:

"Kompensācijās, kas nakts darba ņēmējiem tiek piešķirtas saistībā ar darba laiku, atalgojumu vai līdzīgām priekšrocībām, ir jāņem vērā nakts darba raksturs."

Savienības tiesības

4 Atbilstoši Direktīvas 2003/88 6.–8. un 10. apsvērumam:

"(6) Jāņem vērā [SDO] principi attiecībā uz darba laika organizēšanu, to skaitā tie, kas attiecas uz darbu naktīs.

(7) Pētījumi liecina, ka naktī cilvēka organisms ir jūtīgāks pret apkārtējās vides ietekmi un arī pret dažiem apgrūtinošiem darba organizācijas veidiem un ka garas nakts darba stundas var kaitēt darba ņēmēju veselībai un apdraudēt viņu drošību darba vietā.

(8) Jāierobežo nakts darba ilgums, kā arī virsstundas, un jānosaka, ka darba devēji, kas regulāri nodarbina darba ņēmējus nakts darbā, šo informāciju dara zināmu kompetentām iestādēm, ja tās to pieprasa.

[..]

(10) Stāvoklis, kādā ir nakts darba ņēmēji un maiņu darba ņēmēji, prasa, lai drošības un veselības aizsardzības līmenis būtu pielāgots viņu darba raksturam un ka aizsardzības un profilakses dienestu un resursu organizācijai un darbībai jābūt efektīvai."

5 Šīs direktīvas 8. pants "Nakts darba ilgums" ir formulēts šādi:

"Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka:

a) parastais darba laiks nakts darba ņēmējiem nepārsniedz vidēji astoņas stundas jebkurā 24 stundu laikposmā;

b) nakts darba ņēmēji, kuru darbs saistīts ar īpašu apdraudējumu vai smagu fizisku vai garīgu piepūli, nestrādā vairāk nekā astoņas stundas jebkurā 24 stundu laikposmā, kad viņi veic nakts darbu.

Šajā b) punktā darbu, kas saistīts ar īpašu apdraudējumu vai smagu fizisku vai garīgu piepūli, nosaka valsts tiesību akti un/vai prakse, vai koplīgumi vai līgumi, kas noslēgti starp darba devējiem un darba ņēmējiem nozarē, ņemot vērā nakts darba īpašo ietekmi vai apdraudējumu."

6 Minētās direktīvas 12. pantā "Drošība un veselības aizsardzība" ir noteikts:

"Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka:

a) nakts darba ņēmēji un maiņu darba ņēmēji saņem tādu drošības un veselības aizsardzību, kāda atbilst viņu darba apstākļiem;

b) atbilstīgi aizsardzības un profilakses pakalpojumi un iespējas attiecībā uz nakts darba ņēmēju un maiņu darba ņēmēju drošību un veselību ir līdzvērtīgi tiem, kurus piemēro citiem darba ņēmējiem un kas ir pieejami visu laiku."

Bulgārijas tiesības

Darba kodekss

7 Saskaņā ar *kodeks na truda* (Darba kodekss) (1986. gada 1. aprīļa *DV* Nr. 26 un 1986. gada 4. aprīļa *DV* Nr. 27), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – "Darba kodekss"), 140. pantu:

"(1) Nakts darba parastais nedēļas darba laiks piecu darba dienu darba nedēļā nedrīkst pārsniegt 35 stundas. Parastais nakts darba laiks piecu darba dienu darba nedēļā nedrīkst pārsniegt 7 stundas.

(2) Par nakts darbu ir uzskatāms darbs, kas tiek veikts laikposmā no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00, un attiecībā uz darbiniekiem, kuri ir jaunāki par 16 gadiem, šis laikposms ir no plkst. 20.00 līdz plkst. 6.00.

[..]"

Likums par Iekšlietu ministriju

8 *Zakon za Ministerstvo na vatreshnite raboti* (Likums par Iekšlietu ministriju, 2014. gada 27. jūnija *DV* Nr. 53), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – "Likums par Iekšlietu ministriju"), 142. pantā ir noteikts:

"1. Iekšlietu ministrijas darbinieki ir:

1) policijas un "Ugunsdrošības un civilās aizsardzības" galvenās pārvaldes ierēdņi;

2) ierēdņi;

3) līgumdarbinieki.

[..]

5. Līgumdarbinieku statusu regulē Darba kodeksa un šī likuma tiesību normas.

[..]"

9 Saskaņā ar Likuma par Iekšlietu ministriju 187. pantu:

"1. Iekšlietu ministrijas ierēdņu parastais darba laiks piecu dienu darba nedēļā ir 8 stundas dienā un 40 stundas nedēļā.

[..]

3. Iekšlietu ministrijas ierēdņu darba laiku aprēķina darba dienās par katru dienu, savukārt tiem darbiniekiem, kuri strādā maiņās pa 8, 12 vai 24 stundām, darba laiku aprēķina triju mēnešu laikposmam. [..] Maiņu darba gadījumā nakts darbs var tikt veikts no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00, bet darba laiks nedrīkst pārsniegt vidēji 8 stundas 24 stundu laikposmā.

[..]

9. Iekšlietu ministrijas ierēdņu darba laika organizācijas un sadales, kā arī darba laika uzskaites, kompensācijas par virsstundu darbu, dienesta reglamentācijas, atpūtas laika un pārtraukumu kārtība tiek noteikta ar iekšlietu ministra rīkojumu.

[..]"

10 Šī likuma 188. panta 2. punkts ir formulēts šādi:

"Uz Iekšlietu ministrijas ierēdņiem, kuri strādā laikā no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00, ir attiecināma īpaša Darba kodeksā paredzēta aizsardzība."

11 Iekšlietu ministrijas ierēdņu darba laika organizācijas un sadales, kompensācijas par virsstundu darbu, kā arī dežūru, atpūtas laika un pārtraukumu kārtība tiek paredzēta saskaņā ar minētā likuma 187. panta 9. punktu pieņemtajos iekšlietu ministra rīkojumos.

12 Tā, 2014. gada 11. augusta *naredba nº 8121z-407* (Rīkojums Nr. 8121z-407; 2014. gada 19. augusta *DV* Nr. 69; turpmāk tekstā – "2014. gada rīkojums") 31. panta 2. punktā bija paredzēts nakts darba stundu pārrēķins dienas darba stundās, piemērojot korekcijas koeficientu. Saskaņā ar šo tiesību normu laikposmā no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00 nostrādātajām darba stundām bija piemērojams koeficients 0,143 un iegūtais rezultāts pieskaitāms kopējam attiecīgajā laikposmā nostrādāto darba stundu skaitam.

13 2014. gada rīkojums tika atcelts ar 2015. gada 25. maija *naredba nº 8121z-592* (Rīkojums Nr. 8121z-592; 2015. gada 2. jūnija *DV* Nr. 40), kurš savukārt tika atcelts ar 2016. gada 29. jūlija *naredba nº 8121z-776* (Rīkojums Nr. 8121z-776; 2016. gada 2. augusta *DV* Nr. 60), kuros vairs nebija paredzēta 2014. gada rīkojuma 31. panta 2. punktā ietvertā nakts darba stundu pārrēķina sistēma.

14 Attiecībā uz darba ņēmējiem, kuri nav Iekšlietu ministrijas darbinieki, *naredba za strukturata i organizatsiata na rabotnata zaplata* (rīkojums par darba samaksas struktūru un organizāciju; 2007. gada 26. janvāra *DV* Nr. 9, turpmāk tekstā – "2007. gada rīkojums") 9. panta 2. punkts ir formulēts šādi:

"Aprēķinot nostrādāto kopējo darba laiku, nakts darba stundas pārrēķina dienas darba stundās, piemērojot koeficientu, kas atbilst attiecībai starp parasto dienas un nakts darba laiku, kurš ir noteikts konkrētajai darba vietai."

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

15 VB ir "Ugunsdrošības un civilās aizsardzības" galvenās pārvaldes ugunsdzēsības dienesta darbinieks.

16 Laikposmā no 2016. gada 2. oktobra līdz 2019. gada 2. oktobrim VB veica nakts darbu. Saistībā ar šī laikposma ņemšanu vērā viņš uzskata, ka viņam ir tiesības uz nakts darba stundu pārrēķinu, kas paredzēts 2007. gada rīkojuma 9. panta 2. punktā, saskaņā ar kuru "Ugunsdrošības un civilās aizsardzības" galvenajai pārvaldei nakts darba stundas bija jāpārrēķina dienas darba stundās, piemērojot koeficientu 1,143, un tādējādi septiņas nakts darba stundas esot bijušas līdzvērtīgas astoņām dienas darba stundām.

17 Šī galvenā pārvalde atteicās izmaksāt VB 1683,74 Bulgārijas levas (aptuveni 860 EUR) kā atlīdzību par papildu darba stundām par nakts darbu, ko VB bija veicis minētajā laikposmā, un VB tādēļ vērsās iesniedzējtiesā, lai tā piespriestu minētajai galvenajai pārvaldei veikt šo maksājumu.

18 Galvenā pārvalde apstrīd VB prasījumu, motivējot ar to, ka kopš 2014. gada rīkojuma atcelšanas vairs neesot juridiska pamata nakts darba stundu pārrēķinam dienas darba stundās un 2007. gada rīkojums Iekšlietu ministrijas ierēdņiem neesot piemērojams.

19 Iesniedzējtiesa, atsaucoties uz atbildētājas argumentiem, ir norādījusi, ka saskaņā ar Likuma par Iekšlietu ministriju 187. panta 1. punktu šīs ministrijas ierēdņu parastais darba laiks ir astoņas stundas diennaktī, tostarp tad, ja darbs tiek veikts naktī.

20 Šī tiesa uzsver, ka šajā "speciālajā likumā", kas ir piemērojams Iekšlietu ministrijas ierēdņiem, nav ietverta neviena tieša tiesību norma, kurā būtu noteikts parastais nakts darba laiks, bet tajā ir vienīgi paredzēts laikposms, kurš ir uzskatāms par nakts darbu, proti, laikposms no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00.

21 Minētā tiesa tomēr uzskata, ka saskaņā ar Likuma par Iekšlietu ministriju 188. panta 2. punktu šīs ministrijas ierēdņiem, kuri strādā no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00, ir piemērojama Darba kodeksā paredzētā aizsardzība. Šajā kodeksā attiecībā uz nakts darbu ir paredzēts īsāks parastais darba laiks, kurš nedrīkst pārsniegt septiņas stundas.

22 Šī pati tiesa uzsver, ka Likuma par Iekšlietu ministriju 187. panta 3. punktā nav paredzēts, ka parastais nakts darba laiks ir astoņas stundas, bet tajā ir tikai noteikts, ka maiņu darba veikšanai, kā tas ir šajā gadījumā, ir atļauts strādāt naktī no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00. Tā uzskata, ka Iekšlietu ministrijas ierēdņu parastajam nakts darba laikam būtu jābūt septiņām stundām, lai pret šiem darbiniekiem nebūtu nelabvēlīgāka attieksme kā pret citiem publiskā sektora darba ņēmējiem un privātā sektora darba ņēmējiem.

23 Šādos apstākļos *Rayonen sad Lukovit* (Lukovitas rajona tiesa, Bulgārija) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai efektīva aizsardzība atbilstoši Direktīvas 2003/88 12. panta a) punktam paredz, ka policijas darbinieku un ugunsdzēsēju parastajam nakts darba laikam ir jābūt īsākam par parasto dienas darba laiku?

2) Vai [Hartas] 20. un 31. pantā nostiprinātais vienlīdzīgas attieksmes princips paredz, ka valsts tiesībās attiecībā uz privātā sektora darba ņēmējiem noteiktajam parastajam septiņu stundu nakts darba laikam ir jābūt piemērojamam arī attiecībā uz publiskajā sektorā nodarbinātajiem, ieskaitot policijas darbiniekus un ugunsdzēsējus?

3) Vai Direktīvas 2003/88 8. apsvērumā nostiprinātais mērķis ierobežot nakts darba ilgumu var tikt efektīvi sasniegts tikai tad, ja parastais nakts darba laiks ir *expressis verbis* noteikts valsts tiesībās, tostarp arī attiecībā uz publiskajā sektorā nodarbinātajiem?"

Par tiesvedību Tiesā

24 Iesniedzējtiesa ir lūgusi piemērot šai lietai Eiropas Savienības Tiesas statūtu 23.a pantā un Tiesas Reglamenta 107. pantā paredzēto steidzamības prejudiciālā nolēmuma tiesvedību.

25 2020. gada 9. jūlijā Tiesa pēc tiesneses referentes priekšlikuma un ģenerāladvokāta uzklausīšanas nolēma, ka šis lūgums nav apmierināms.

Par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu

Par pieņemamību

26 Vispirms ir jānorāda, ka, formāli neizvirzot iebildi par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu nepieņemamību, Eiropas Komisija ir paudusi šaubas šajā ziņā, apgalvojot, ka pamatlieta tieši neskar jautājumu par to, vai Direktīva 2003/88 ir tikusi pareizi transponēta Bulgārijas tiesībās.

27 Pamatlieta ir par to papildu darba stundu skaita noteikšanu, kuras prasītājs pamatlietā nostrādājis naktī, pārsniedzot Bulgārijā attiecībā uz privāto sektoru paredzēto parasto nakts darba laiku, lai noteiktu ieinteresētās personas darba algas apmēru un saņemtu atbilstošu atalgojumu. Kā ir norādījusi pati Komisija, Direktīva 2003/88 nav attiecināma uz darba ņēmēju atalgojumu.

28 Proti, Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvā 2003/88, kas ir balstīta uz LESD 153. panta 2. punktu, ir reglamentēti vienīgi atsevišķi darba laika organizēšanas aspekti, lai nodrošinātu darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, un saskaņā ar minētā panta 5. punktu tā nav attiecināma uz darba ņēmēju atalgojuma aspektiem, izņemot šīs direktīvas 7. panta 1. punktā paredzēto īpašo gadījumu saistībā ar apmaksāto ikgadējo atvaļinājumu. Līdz ar to šī direktīva principā nav attiecināma uz darba ņēmēju atalgojumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 30. aprīlis, *Készenléti Rendőrség*, C-211/19, EU:C:2020:344, 23. punkts).

29 Tomēr Tiesa ir nospriedusi, ka tikai tas vien, ka pamatlieta attiecas uz atalgojumu, nenozīmē, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kurā ir uzdoti jautājumi par Direktīvas 2003/88 normu interpretāciju, ir nepieņemams (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 21. februāris, *Matzak*, C-518/15, EU:C:2018:82, 25. un 26. punkts).

30 Tiesa turklāt ir arī atzinusi, ka LESD 153. panta 5. punktā paredzētais izņēmums ir jāizprot tādējādi, ka tas aptver pasākumus, kuri – līdzīgi kā visu vai daļas atalgojumu veidojošo elementu un/vai atalgojuma līmeņa dalībvalstīs vienādošana vai minimālās algas noteikšana – nozīmētu Savienības tiesību tiešu iejaukšanos atalgojuma noteikšanā Savienības ietvaros. To tomēr nevar paplašināt, attiecinot uz visiem jautājumiem, kas ietver jebkādu saikni ar atalgojumu, pretējā gadījumā tiktu izsmelta liela daļa no LESD 153. panta 1. punktā minēto jomu būtības (spriedums, 2014. gada 19. jūnijs, *Specht* u.c., no C-501/12 līdz C-506/12, C-540/12 un C-541/12, EU:C:2014:2005, 33. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

31 Šajā gadījumā prejudiciālie jautājumi attiecas nevis uz atalgojuma apmēru, bet gan uz nakts darba laika organizēšanas, sadales un uzskaites, kā arī virsstundu darba kompensēšanas kārtību.

32 Līdz ar to uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild.

Par lietas būtību

Par pirmo un trešo jautājumu

33 Ievadam ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, lai prejudiciālu jautājumu uzdevušajai tiesai varētu sniegt lietderīgu atbildi, Tiesai var nākties ņemt vērā Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa sava jautājuma izklāstā nav atsaukusies (spriedums, 2013. gada 25. aprīlis, *Jyske Bank Gibraltar*, C-212/11, EU:C:2013:270, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

34 Šajā gadījumā, lai arī iesniedzējtiesas trešais jautājums attiecas uz Direktīvas 2003/88 8. apsvērumu, ir jāatgādina, ka, lai gan apsvērumi ir šīs direktīvas neatņemama sastāvdaļa, izskaidrojot tajā izvirzītos mērķus, tiem pašiem par sevi nav saistoša spēka. Savukārt šīs direktīvas 8. panta noteikumi attiecas uz nakts darbu. Turklāt, kā secinājumu 30. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts, iesniedzējtiesas skatījumā strīda risinājums pamatlietā ir atkarīgs no interpretācijas, ko Tiesa sniegs jēdzienam "nakts darba ilgums" šī 8. panta izpratnē.

35 Šādos apstākļos, lai sniegtu iesniedzējtiesai lietderīgu atbildi, pirmais un trešais jautājums, kuri ir jāizskata kopā, ir jāsaprot tādējādi, ka tie būtībā attiecas uz to, vai Direktīvas 2003/88 8. pants un 12. panta a) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos ir noteikts pienākums pieņemt valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka parastais nakts darba laiks publiskā sektora darba ņēmējiem, piemēram, policistiem un ugunsdzēsējiem, ir īsāks nekā attiecībā uz šiem pēdējiem minētajiem paredzētais parastais dienas darba laiks.

36 Kā izriet no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, prasītājs pamatlietā uzskata – tā kā Likumā par Iekšlietu ministriju un attiecīgajā laikposmā spēkā esošajos zemāka spēka normatīvajos aktos nav nekādu noteikumu par nakts darba stundu pārrēķinu dienas darba stundās, ir piemērojami atbilstošie 2007. gada rīkojuma noteikumi.

37 Jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2003/88 1. panta 1. punktu šajā direktīvā ir noteiktas minimālās drošības un veselības prasības darba laika organizēšanai un šī direktīva tostarp attiecas uz dažiem nakts darba, maiņu darba un darba struktūras veidiem.

38 Katra darba ņēmēja tiesības uz darba laika maksimālā ilguma ierobežojumu un uz atpūtas laikiem, tostarp ikdienas atpūtas laiku, ir ne tikai īpaši nozīmīgs Savienības sociālo tiesību noteikums, bet tās ir arī skaidri paredzētas Hartas, kam LES 6. panta 1. punktā ir atzīts tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem, 31. panta 2. punktā (spriedums, 2021. gada 17. marts, *Academia de Studii Economice din Bucureşti*, C-585/19, EU:C:2021:210, 36. punkts un tajā minētā judikatūra).

39 Šīs pamattiesības ir precizētas Direktīvas 2003/88 tiesību normās, it īpaši tās 8. un 12. pantā, un tādējādi šīs normas ir jāinterpretē, ņemot vērā šīs pamattiesības (spriedums, 2021. gada 17. marts, *Academia de Studii Economice din Bucureşti*, C-585/19, EU:C:2021:210, 37. punkts).

40 Ņemot vērā iepriekš minēto, no Tiesas pastāvīgās judikatūras izriet, ka, interpretējot Savienības tiesību normu, ir jāņem vērā ne tikai tās teksts, bet arī tās konteksts un tiesiskā regulējuma, kurā šī norma ir ietverta, izvirzītie mērķi (spriedums, 2020. gada 11. jūnijs, *CHEP Equipment Pooling*, C-242/19, EU:C:2020:466, 32. punkts un tajā minētā judikatūra).

41 Šajā ziņā, pirmkārt, ir jānorāda, ka minimālās prasības attiecībā uz parasto nakts darba laiku ir noteiktas šīs direktīvas 8. panta a) punktā, kurā ir paredzēts, ka dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka parastais darba laiks nakts darba ņēmējiem nepārsniedz vidēji astoņas stundas jebkurā 24 stundu laikposmā. Šīs direktīvas 8. panta b) punktā ir precizēts, ka nakts darba ņēmēji, kuru darbs saistīts ar īpašu apdraudējumu vai smagu fizisku vai garīgu piepūli, nestrādā vairāk kā astoņas stundas jebkurā 24 stundu laikposmā, kad viņi veic nakts darbu.

42 Saskaņā ar Direktīvas 2003/88 12. panta a) punktu dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai nodrošinātu to, ka nakts darba ņēmēji un maiņu darba ņēmēji saņem tādu drošības un veselības aizsardzību, kāda atbilst viņu darba apstākļiem.

43 Otrkārt, kā atgādināts šī sprieduma 39. punktā, nosakot katra darba ņēmēja tiesības uz darba laika maksimālā ilguma ierobežojumu, kā arī uz ikdienas un iknedēļas atpūtas laikposmiem, šajā direktīvā ir precizētas pamattiesības, kuras ir skaidri nostiprinātas Hartas 31. panta 2. punktā, un šī direktīva līdz ar to ir interpretējama šī 31. panta 2. punkta gaismā. Šīs direktīvas tiesību normas tādējādi nevar tikt interpretētas šauri, kaitējot no tām izrietošajām darba ņēmēja tiesībām (spriedums, 2021. gada 11. novembris, *Dublin City Council*, C-214/20, EU:C:2021:909, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 Treškārt, it īpaši saistībā ar nakts darbu minētās direktīvas 7. apsvērumā ir ņemti vērā darbam šajā laikposmā raksturīgie riski. Turklāt šīs direktīvas 8. un 10. apsvērumā ir uzsvērtas nakts darba potenciāli kaitīgās sekas un nepieciešamība ierobežot tā ilgumu, lai nodrošinātu augstāku darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību.

45 Tādējādi atbilstoši Direktīvas 2003/88 2. panta 3. punktam "nakts laiks" ir jebkurš laikposms, kas nav īsāks par septiņām stundām un kam jebkurā gadījumā ir jāietver laikposms starp pusnakti un plkst. 5.00, kā noteikts valsts tiesību aktos.

46 Saskaņā ar šīs direktīvas 2. panta 4. punktu "nakts darba ņēmējs" ir, no vienas puses, jebkurš darba ņēmējs, kas "naktī" strādā vismaz trīs stundas no viņa normālā ikdienas darba laika, un, no otras puses, jebkurš darba ņēmējs, kas "nakts laikā", iespējams, strādā noteiktu laiku no viņa gada darba laika, kā noteikts saskaņā ar valsts tiesību aktiem pēc apspriešanās ar darba devējiem un darba ņēmējiem nozarē vai ar koplīgumiem vai līgumiem, kas noslēgti starp darba devējiem un darba ņēmējiem valsts vai reģionālā līmenī.

47 No iepriekš minētā izriet, ka Direktīvā 2003/88 ir noteiktas kopējās minimālās prasības, kas ietver nakts darba ņēmēju papildu aizsardzību.

48 Tādējādi šīs direktīvas 8. pantā ir paredzēts pienākums noteikt nakts darba maksimālo ilgumu. Minētās direktīvas 12. panta a) punktā paredzētais pienākums veikt vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka nakts darba ņēmēji un maiņu darba ņēmēji saņem tādu aizsardzību, kāda atbilst viņu darba apstākļiem, tomēr piešķir dalībvalstīm zināmu rīcības brīvību attiecībā uz atbilstošiem īstenošanas pasākumiem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 24. janvāris, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, 35. un 48. punkts, kā arī 2019. gada 11. aprīlis, *Syndicat des cadres de la sécurité intérieure*, C-254/18, EU:C:2019:318, 23. un 35. punkts).

49 Līdz ar to ir jākonstatē – kā ģenerāladvokāts to ir izdarījis secinājumu 66. punktā –, ka nevienā šīs direktīvas normā nav nevienas norādes par atšķirību vai attiecību starp parasto nakts darba laiku un parasto dienas darba laiku. Tādējādi pirmo minēto darba laika ilgumu principā var noteikt neatkarīgi no otrā.

50 Tātad ir jāatzīst, ka Direktīvā 2003/88 nav noteikts pienākums veikt pasākumus, ar kuriem tiktu noteikta atšķirība starp parasto nakts darba laiku un parasto dienas darba laiku. Līdz ar to šajā direktīvā nav noteikts pienākums pieņemt īpašu tiesību normu, kurā būtu konkrēti reglamentēts parastais un maksimālais nakts darba ilgums, ar nosacījumu, ka tas tiek ierobežots atbilstoši prasībām, kas izriet no minētās direktīvas 8. panta.

51 Paturot to prātā, ir jāuzsver, ka šī sprieduma 48. punktā atgādinātais pienākums ir jāīsteno tā, lai tiktu sasniegti pašā direktīvā noteiktie aizsardzības mērķi. It īpaši dalībvalstīm ir jānodrošina darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principu ievērošana, nosakot nepieciešamo nakts darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzības līmeni. Tādējādi tām ir jānodrošina, lai nakts darba ņēmējiem tiktu piemēroti citi aizsardzības pasākumi darba laika, darba samaksas, pabalstu vai līdzīgu priekšrocību veidā, kas ļautu kompensēt šāda veida darbam raksturīgos īpašos apgrūtinājumus, kas it īpaši ir uzsvērti Direktīvā 2003/88, un līdz ar to – dalībvalstīm ir jāņem vērā nakts darba raksturs.

52 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka naktī veicamie pienākumi var būt atšķirīgi grūtību un stresa ziņā, kas attiecībā uz atsevišķiem darba ņēmējiem var prasīt īstenot īpašus pielāgojumus, lai nodrošinātu viņu veselības un drošības aizsardzību. Šajā gadījumā ugunsdzēsēju un policistu nakts laikā veicamie pienākumi varētu pamatot šādu īpašu pielāgojumu ieviešanu. Proti, iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka šo publiskā sektora darba ņēmēju veicamās īpašās un ārkārtīgi svarīgās funkcijas nozīmē, ka viņiem ir noteiktas vairākas papildu prasības un pienākumi, piemēram, dežūras ilgums līdz pat 24 stundām vai īpaši pienākumi ārkārtas situācijas gadījumā.

53 Līdz ar to, ņemot vērā, ka nakts darbam raksturīgi lielāki apgrūtinājumi salīdzinājumā ar dienas darbu, parastā nakts darba laika saīsināšana salīdzinājumā ar parasto dienas darba laiku var būt piemērots risinājums, lai nodrošinātu attiecīgo darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzību, lai arī tas nav vienīgais iespējamais risinājums. Piemēram, papildu atpūtas laikposmu vai brīvā laika piešķiršana, atkarībā no attiecīgās darbības rakstura, arī varētu veicināt šo darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzību.

54 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka no Direktīvas 2003/88 6. apsvēruma izriet, ka ir jāņem vērā SDO principi darba laika organizēšanas jomā, it īpaši attiecībā uz nakts darbu, un ka saskaņā ar SDO Konvencijas Nr. 171 8. pantu kompensācijās, kas nakts darba ņēmējiem tiek piešķirtas saistībā ar darba laiku, atalgojumu vai līdzīgām priekšrocībām, ir jāņem vērā nakts darba raksturs. Tādējādi šajā tiesību normā ir apstiprināts, ka pasākumi, kas dalībvalstīm ir jāveic saskaņā ar šīs direktīvas 12. panta a) punktu, nav tieši attiecināmi uz nakts darba ilgumu.

55 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo un trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2003/88 8. pants un 12. panta a) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos nav noteikts pienākums pieņemt valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka parastais nakts darba laiks publiskā sektora darba ņēmējiem, piemēram, policistiem un ugunsdzēsējiem, ir īsāks nekā attiecībā uz šiem pēdējiem minētajiem paredzētais parastais dienas darba laiks. Šādiem darba ņēmējiem katrā ziņā ir jābūt piemērojamiem citiem aizsardzības pasākumiem darba laika, atalgojuma, pabalstu vai līdzīgu priekšrocību veidā, kas ļautu kompensēt viņu veicamajam nakts darbam raksturīgos īpašos apgrūtinājumus.

Par otro jautājumu

56 Uzdodot otro jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīva 2003/88, aplūkojot to Hartas 20. un 31. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir ietverta prasība par parastā nakts darba laika, kas dalībvalsts tiesību aktos attiecībā uz privātā sektora darba ņēmējiem ir noteikts septiņu stundu apmērā, piemērošanu arī tādiem publiskā sektora darba ņēmējiem kā policisti un ugunsdzēsēji.

57 Saskaņā ar Hartas 20. pantu "visas personas ir vienlīdzīgas likuma priekšā".

58 Tiesa ir nospriedusi, ka Hartas 20. un 21. pantā nostiprinātais vienlīdzīgas attieksmes princips ir vispārējs Savienības tiesību princips, kas prasa, lai salīdzināmas situācijas netiktu aplūkotas atšķirīgi un atšķirīgas situācijas netiktu aplūkotas vienādi, ja vien šāda pieeja nav objektīvi attaisnota. Atšķirīga attieksme ir attaisnota, ja tā ir balstīta uz objektīvu un saprātīgu kritēriju, proti, ja tā atbilst leģitīmi pieņemamam mērķim, kas ir izvirzīts attiecīgajā tiesiskajā regulējumā, un ja šī atšķirība ir samērīga ar mērķi, ko ar šo attiecīgo attieksmi ir paredzēts sasniegt (spriedums, 2017. gada 9. marts, *Milkova*, C-406/15, EU:C:2017:198, 55. punkts un tajā minētā judikatūra).

59 Savukārt Hartas 31. panta 1. punktā ir paredzēts, ka "ikvienam darba ņēmējam ir tiesības uz veselībai nekaitīgiem, drošiem un cilvēka cieņai atbilstīgiem darba apstākļiem", un tās 31. panta 2. punktā ir precizēts, ka "ikvienam darba ņēmējam ir tiesības uz maksimālā darba laika ierobežošanu, uz ikdienas un iknedēļas atpūtas laiku, kā arī uz ikgadēju apmaksātu atvaļinājumu".

60 Ir jāatgādina, ka Hartas piemērošanas joma attiecībā uz dalībvalstu rīcību ir noteikta tās 51. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru Hartas noteikumi attiecas uz Savienības iestādēm, kā arī uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus, un saskaņā ar pastāvīgo judikatūru jēdziens

"Savienības tiesību īstenošana" šīs tiesību normas izpratnē nozīmē, ka ir jābūt savstarpējai saiknei starp Savienības tiesību aktu un attiecīgo valsts pasākumu, kas ir ciešāka nekā divu jomu līdzīgums vai vienas jomas netiešā ietekme uz otru jomu, ņemot vērā Tiesas definētos vērtējuma kritērijus (spriedums, 2021. gada 22. aprīlis, *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

61 Šajā ziņā ir jānorāda, pirmkārt, ka Darba kodeksa 140. panta 1. punktā ir noteikts, ka parastais nakts darba laiks piecu darba dienu nedēļā ir 7 stundas. Kā ir uzsvērusi iesniedzējtiesa, šī tiesību norma ir piemērojama privātā sektora darba ņēmējiem.

62 Otrkārt, saskaņā ar Likuma par Iekšlietu ministriju 187. panta 3. punktu maiņu darba gadījumā nakts darbs var tikt veikts no plkst. 22.00 līdz plkst. 6.00 un šīs ministrijas ierēdņu darba laiks nedrīkst pārsniegt vidēji 8 stundas 24 stundu laikposmā.

63 Šajās tiesību normās ir precizēta nakts darba organizācija attiecībā uz drošību un veselību un it īpaši – nakts darba ilguma ierobežojums. Ar šīm tiesību normām ir tikusi īstenota minētā direktīva un līdz ar to tās ietilpst Savienības tiesību piemērošanas jomā.

64 Iesniedzējtiesa uzskata, ka ar attiecīgo valsts tiesisko regulējumu ir ieviests privātā sektora darba ņēmējiem piemērojams režīms, kas ir labvēlīgāks par publiskā sektora darba ņēmējiem, it īpaši Iekšlietu ministrijas ierēdņiem, piemērojamo režīmu. Tā arī norāda, ka īpašas tiesību normas, kas reglamentētu šo policijas un ugunsdzēsības dienesta darbinieku nakts darba parasto un maksimālo ilgumu, neesamība diskriminējot pēdējos minētos salīdzinājumā ar šīs ministrijas līgumdarbiniekiem.

65 Šajā ziņā ir jānorāda – Tiesa ir nospriedusi, ka atšķirīga attieksme, kas ir balstīta uz to, vai darba attiecības ir dienesta vai līgumiskas, principā var tikt vērtēta, ņemot vērā vienlīdzīgas attieksmes principu, kas veido Savienības tiesību vispārējo principu, kurš šobrīd ir nostiprināts Hartas 20. un 21. pantā (spriedums, 2020. gada 22. janvāris, *Baldonedo Martín*, C-177/18, EU:C:2020:26, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

66 Līdz ar to ir jāizvērtē vai, ņemot vērā Hartas 20. un 31. pantu, Direktīva 2003/88 ir jāinterpretē tādējādi, ka tai ir pretrunā tas, ka uz atsevišķiem publiskā sektora darba ņēmējiem, it īpaši Iekšlietu ministrijas ierēdņiem, tostarp policistiem un ugunsdzēsējiem, kuru parastais nakts darba laiks var sasniegt astoņas stundas, nav attiecināms vispārējais labvēlīgākais tiesību režīms, kas ir piemērojams privātā sektora darba ņēmējiem un atbilstoši kuram parastais nakts darba laiks ir noteikts septiņu stundu apmērā.

67 Attiecībā uz prasību par esošo situāciju salīdzināmību, lai konstatētu vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpuma esamību, Tiesa vispirms ir precizējusi, ka situāciju salīdzināmība ir jāizvērtē nevis vispārīgi un abstrakti, bet gan specifiski un konkrēti, ņemot vērā visus šo situāciju raksturlielumus un it īpaši attiecīgo atšķirīgo attieksmi paredzošā valsts tiesiskā regulējuma priekšmetu un mērķi, kā arī – attiecīgā gadījumā – šā valsts tiesiskā regulējuma jomas principus un mērķus (spriedums, 2018. gada 26. jūnijs, MB (Dzimuma maiņa un vecuma pensija), C-451/16, EU:C:2018:492, 42. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

68 Šajā gadījumā no iesniedzējtiesas nolēmumā ietvertajām norādēm izriet, ka pamatlietā aplūkotā valsts tiesiskā regulējuma priekšmets ir nakts darba laika uzskaite noteiktam amatam. Konkrēti, pamatlieta skar to, ka nav īpašas tiesību normas, kas reglamentētu nakts darba parasto un maksimālo ilgumu, kā arī nakts darba laika pārrēķinu dienas darba laikā, piemērojot koeficientu.

69 Tādējādi šķiet, ka valsts tiesībās, pirmkārt, tādi Iekšlietu ministrijas ierēdņi kā policisti un ugunsdzēsēji ir izslēgti no vispārējo tiesību režīma, kurā ir paredzēts parastā nakts darba laika ierobežojums līdz septiņām stundām, un, otrkārt, šiem ierēdņiem nav piešķirtas tiesības uz nakts darba laika pārrēķinu dienas darba laikā.

70 Iesniedzējtiesai, kurai vienīgajai ir kompetence izvērtēt faktus, ir jāveic vajadzīgās pārbaudes, lai, pirmkārt, identificētu atbilstošo darba ņēmēju kategorijas, un, otrkārt, noteiktu, vai ir izpildīta prasība par attiecīgo situāciju salīdzināmību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 5. jūnijs, *Montero Mateos*, C-677/16, EU:C:2018:393, 52. punkts).

71 Tomēr Tiesas, kurai ir iesniegts lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu, kompetencē ir, ņemot vērā tās rīcībā esošajos lietas materiālos ietverto informāciju, sniegt precizējumus, lai palīdzētu iesniedzējtiesai pieņemt nolēmumu pamatlietā (spriedums, 2020. gada 29. oktobris, Veselības ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, 38. punkts un tajā minētā judikatūra).

72 Kā izriet no šī sprieduma 67. punktā atgādinātās judikatūras, šai tiesai ir jānosaka, uz kuru darba ņēmēju kategoriju ir attiecināms Darba kodeksa 140. pantā paredzētais vispārējo tiesību režīms un kura darba ņēmēju kategorija ir izslēgta no šī režīma. Turpinājumā ir jāpārbauda, vai valsts likumdevējs lēmumu par šo izslēgšanu ir pieņēmis, tostarp ņemot vērā šīs pēdējās minētās kategorijas darba ņēmēju veikto funkciju objektīvās raksturiezīmes. Šajā gadījumā iesniedzējtiesa ir analizējusi tādas abstraktas darba ņēmēju kategorijas kā publiskā sektora darba ņēmēji, kā piemēru minot Iekšlietu ministrijas ierēdņu, it īpaši policistu un ugunsdzēsēju, īpašo kategoriju un privātā sektora darba ņēmēju kategoriju, nesniedzot informāciju, kas ļautu identificēt konkrētas to personu kategorijas, kuru situācijas ir salīdzināmas, un tās specifiski un konkrēti salīdzināt, tostarp saistībā ar nakts darba nosacījumiem, kas ir piemērojami katras no šīm kategorijām darba ņēmējiem. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav ietverts neviens šāda rakstura elements.

73 Saistībā ar iespējamas atšķirīgas attieksmes attaisnojumu ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru atšķirīga attieksme ir attaisnota, ja tā ir balstīta uz objektīvu un saprātīgu kritēriju, proti, ja tā atbilst leģitīmi pieņemamam mērķim, kas ir izvirzīts attiecīgajā tiesiskajā regulējumā, un ja šī atšķirība ir samērīga ar šo mērķi (spriedums, 2020. gada 29. oktobris, Veselības ministrija, C-243/19, EU:C:2020:872, 37. punkts un tajā minētā judikatūra).

74 Šajā ziņā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet – tas, ka Rīkojumos Nr. 8121z-592 un 8121z-776 nav ietverts mehānisms pamatlietā aplūkoto nakts darba stundu pārrēķinam dienas darba stundās, ir izskaidrojams ar juridiskiem un ekonomiskiem iemesliem.

75 Pirmkārt, saskaņā ar Likuma par Iekšlietu ministriju 187. panta 1. un 3. punktu parastais darba laiks dienā un naktī ir vienāds, līdz ar to attiecība starp parasto dienas darba laiku un parasto nakts darba laiku ir 1 un nekāda pārrēķināšana neesot nepieciešama.

76 Tomēr, neskarot pārbaudes, kas būs jāveic iesniedzējtiesai, šāda argumentācija, šķiet, neatbilst leģitīmi pieļaujamam mērķim, kas varētu attaisnot pamatlietā aplūkoto atšķirīgo attieksmi.

77 Otrkārt, šāda pārrēķina mehānisma darbības atjaunošanai esot nepieciešami ievērojami papildu finanšu līdzekļi.

78 Tomēr šādai argumentācijai nevar piekrist. Proti, lai gan Savienības tiesības neliedz dalībvalstīm ņemt vērā budžeta apsvērumus vienlaikus ar politiskiem, sociāliem vai demogrāfiskiem apsvērumiem un ietekmēt to pasākumu raksturu vai apjomu, kurus tās vēlas veikt, šādi apsvērumi paši par sevi nevar būt vispārējo interešu mērķis.

79 Ir jāatgādina, ka atšķirīga attieksme, kura ar valsts tiesību normām nakts darba jomā ir ieviesta attiecībā uz dažādām darba ņēmēju kategorijām, kas atrodas salīdzināmās situācijās, ja tā nav balstīta uz šādu objektīvu un saprātīgu kritēriju, nebūtu saderīga ar Savienības tiesībām un attiecīgā gadījumā liktu valsts tiesai interpretēt valsts tiesības cik vien iespējams attiecīgo primāro tiesību normu formulējuma un mērķa gaismā, ņemot vērā valsts tiesības kopumā un piemērojot tajās atzītās interpretācijas metodes, lai nodrošinātu attiecīgās tiesību normas pilnīgu iedarbīgumu un rastu tās mērķim atbilstošu risinājumu (spriedums, 2021. gada 6. oktobris, *Sumal*, C-882/19, EU:C:2021:800, 71. punkts un tajā minētā judikatūra).

80 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz otro jautājumu ir jāatbild, ka Hartas 20. un 31. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā tas, ka parastais nakts darba laiks, kas dalībvalsts tiesību aktos attiecībā uz privātā sektora darba ņēmējiem ir noteikts septiņu stundu apmērā, nav piemērojams publiskā sektora darba ņēmējiem, tostarp policistiem un ugunsdzēsējiem, ja šāda atšķirīga attieksme ir balstīta uz objektīvu un saprātīgu kritēriju, proti, ja tā ir saistīta ar minētajos tiesību aktos izvirzītu leģitīmi pieļaujamu mērķi un ir samērīga ar šo mērķi.

Par tiesāšanās izdevumiem

81 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (otrā palāta) nospriež:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2003/88/EK (2003. gada 4. novembris) par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem 8. pants un 12. panta a) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tajos nav noteikts pienākums pieņemt valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka parastais nakts darba laiks publiskā sektora darba ņēmējiem, piemēram, policistiem un ugunsdzēsējiem, ir īsāks nekā attiecībā uz šiem pēdējiem minētajiem paredzētais parastais dienas darba laiks. Šādiem darba ņēmējiem katrā ziņā ir jābūt piemērojamiem citiem aizsardzības pasākumiem darba laika, atalgojuma, pabalstu vai līdzīgu priekšrocību veidā, kas ļautu kompensēt viņu veicamajam nakts darbam raksturīgos īpašos apgrūtinājumus.

2) Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 20. un 31. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā tas, ka parastais nakts darba laiks, kas dalībvalsts tiesību aktos attiecībā uz privātā sektora darba ņēmējiem ir noteikts septiņu stundu apmērā, nav piemērojams publiskā sektora darba ņēmējiem, tostarp policistiem un ugunsdzēsējiem, ja šāda atšķirīga attieksme ir balstīta uz objektīvu un saprātīgu kritēriju, proti, ja tā ir saistīta ar minētajos tiesību aktos izvirzītu leģitīmi pieļaujamu mērķi un ir samērīga ar šo mērķi.

[Paraksti]